

Zárlati károsítók és az általuk jelentette kockázatok

Bodor-Zanker Angéla
NÉBIH NBI Növényvédelmi Osztály
2024

Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonság Hivatal

- **Növényvédelmi és Borászati Igazgatóság**
  - Igazgató: Szűcs Csaba
  - nbi@nebih.gov.hu
  - 1118 Budapest, Dayka Gábor u. 3.
(Rubin Wellness & Conference Hotel Budapest)
- **Növényvédelmi Osztály**
  - Osztályvezető: Dr. Bogya Sándor
  - Email cím: novenyegeszsegugy@nebih.gov.hu

Hasznos információk: <https://portal.nebih.gov.hu/novenyegeszsegugy>

Az idegenhonos, nagy gazdasági veszteséget okozó károsítók terjedése elleni védelem fő célja

Néhány példa invazív (nem zárlati) fajokra

***Halyomorpha halys* (ázsiai márványos poloska)**

***Nezara viridula* (zöld vándorpoloska)**

Harmonia axyridis

***Arion vulgaris* (spanyol csupaszcsiga)**

Néhány példa zárlati károsítóra

EU-ban előforduló:

Anoplophora chinensis

Spodoptera frugiperda

Xylella fastidiosa

Magyarországon (EU-ban) előforduló:

Ralstonia solanacearum

Ralstonia pseudosolanacearum

Néhány példa RNQP-ra

Thrips palmi

Rhynchophorus ferrugineus
(pálmafűrő orrmányos)

Rose rosette virus

Puccinia horiana
(fehér rozsdá)

Az idegenhonos károsítók csoportosításának alapja: a károsítás természete és korlátozhatósága

Idegenhonos fajok: terjedésük

nem ellenőrizhető:

- **természeti környezetben terjedő** szervezetek (pl. márványospoloska)
korábbi karantén fajok is, (pl. dióburok-fúrólégy) és nem a kereskedelem révén
- **Behurcolásukat és terjedésüket nem lehet jogszabályozással** befolyásolni, ha károsak, terjedésük ellen
  - agrotechnikai,
  - biológiai
  - növényvédő szerek védekezései alkalmazhatók
- **Védekezési technológiák a K+F eredményeként születnek**

ellenőrizhető:

- **elsősorban emberi tevékenység** révén, főként kereskedelemmel, utasforgalommal, stb.
- **Behurcolásuk és terjedésük ellen jogszabályozás (EU):**
Két, egymást kiegészítő terület:

Karantén fajok: mezőgazdasági és erdészeti növények károsítói, a NÖVÉNYEGÉSZSÉGÜGY alá tartoznak
Fő felelősük: a növényvédelmi szervezet

Inváziós fajok: ökoszisztémák, biodiverzitás károsítói
EU-szabályozásban nem lehet a karantén listán!
Fő felelősük: a természetvédelmi hatóság

<http://www.invaziosfajok.hu/hu/invazios-fajok>

A növényegészségügyi szabályozás alá tartozó – vizsgálatköteles – károsítók két fő csoportja

Zárlati károsító

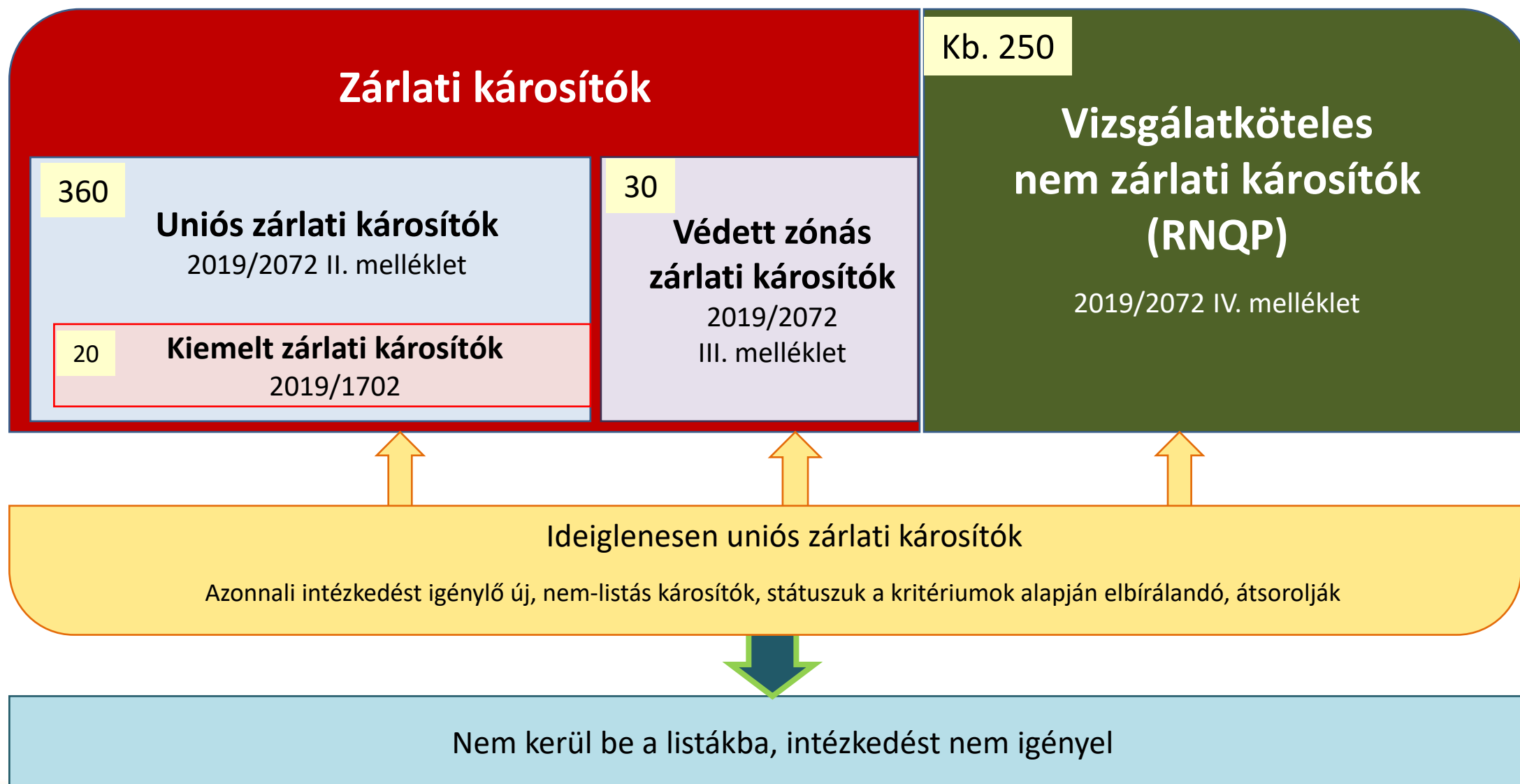
- a) **nincs jelen** a területen, **vagy** ha jelen van, akkor **csak korlátozott** mértékben van elterjedve,
- b) bekerülése, megtelepedése és elterjedése **elfogadhatatlan gazdasági, környezeti vagy társadalmi hatást** gyakorolna az adott területre, vagy ha ott jelen van, de csak korlátozott mértékben terjedt el, akkor a terület azon részeire, amelyeken eddig nem volt jelen;
- c) előfordulási **tolerancia mindig 0!**
- d) az **intézkedések a területre is** kiterjednek

Vizsgálatköteles nemzárlati károsító

- a) **jelen van** az EU-ban;
- b) gazdasági **hatása szaporítóanyagon elfogadhatatlan**
- c) lehet fertőzöttségi **tűrészhatár**, de forgalmazásban jellemző a zéró tolerancia
- d) **az intézkedések csak** a forgalmazott **szaporítóanyagra vonatkoznak**

Nem karantén lista ugyan, de növényegészségügyi szabályozás alatt áll!

Vizsgálatköteles károsítók csoportosítása

Segítő honlapok - Az idegenhonos károsítók megismeréséhez; behurcolásának és terjedésének megakadályozásához

NÉBIH portál

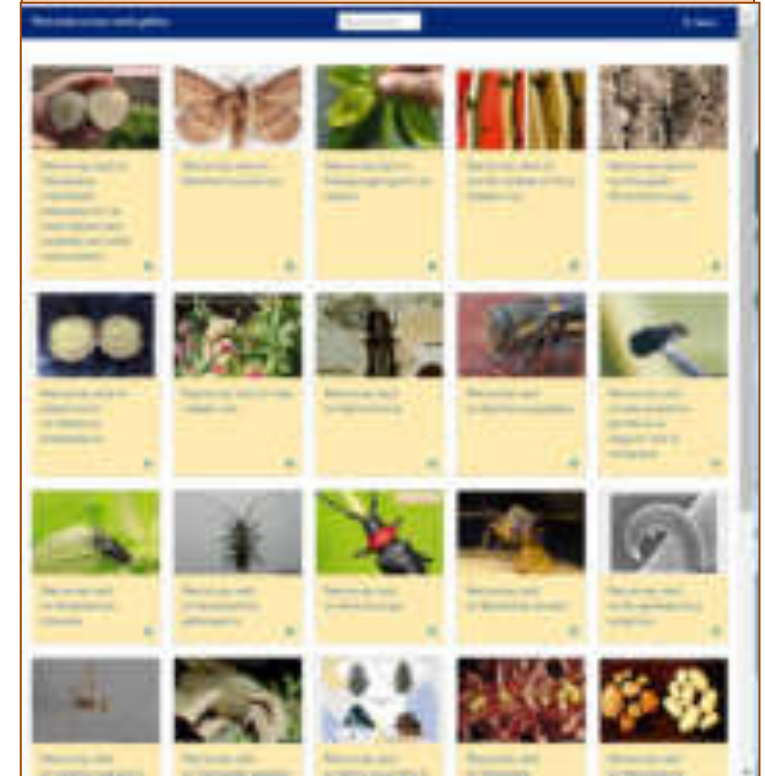
<https://portal.nebih.gov.hu/novenyegeszsegugy>

EPPO GLOBAL adatbázis

<https://gd.eppo.int/>

EFSA STORY MAP

<https://efsa.maps.arcgis.com/apps/MinimalGallery/index.html?appid=f91d6e95376f4a5da206eb1815ad1489>

Segítő honlapok – EPPO GLOBAL DATABASE

<https://gd.eppo.int/>

1. Search by name or EPPO Code Go! advanced search...

2. xylella Go!

3. Go!

Károsító és növény kereső

Search results - 10 result(s) found

EPPOCode	Name	Type	Language	Preferred
XYLES	Xylella	microorganism taxonomic group	Scientific	♥
XYLEFA	Xylella fastidiosa	microorganism	Scientific	♥
XYLEFF	Xylella fastidiosa subsp. fastidiosa	microorganism	Scientific	♥
XYLEFO	Xylella fastidiosa subsp. morus	microorganism	Scientific	♥

4. XYLEFA Xylella fastidiosa

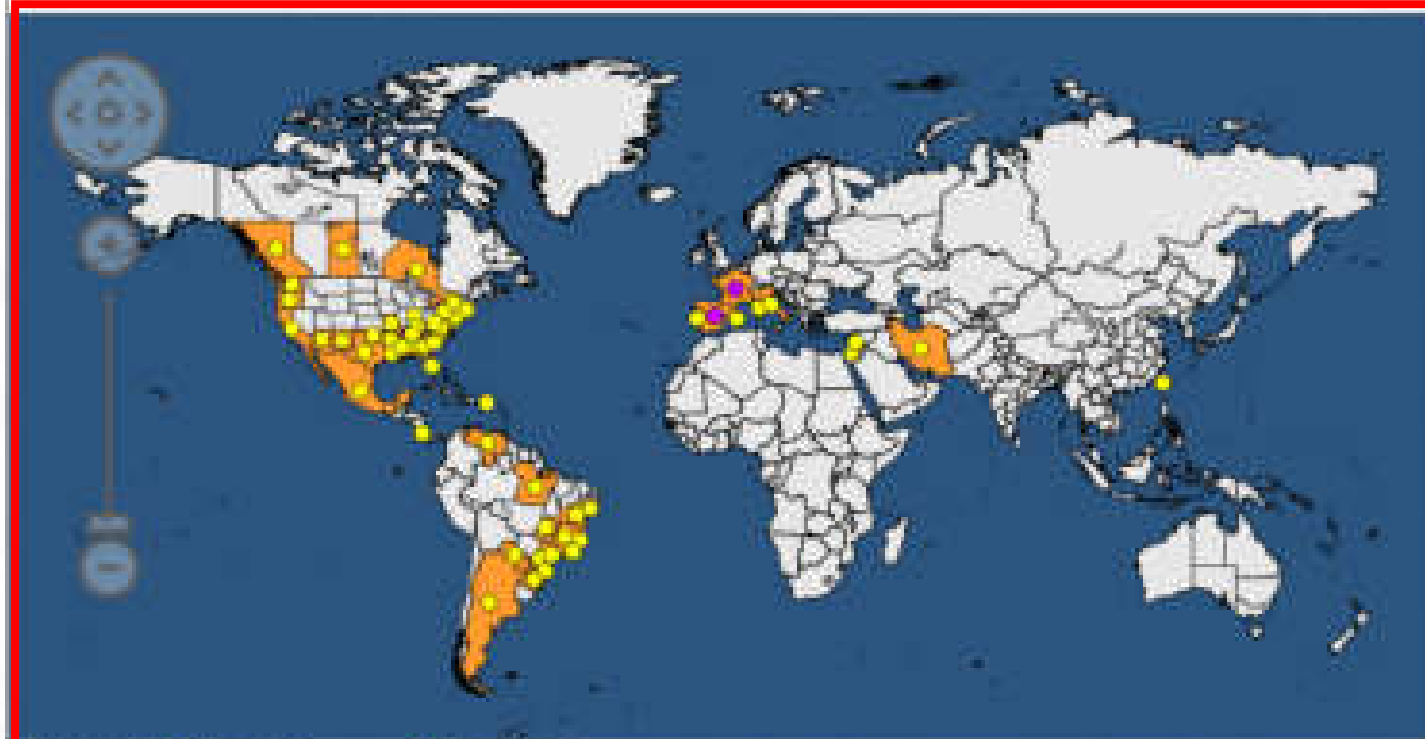
Segítő honlapok – EPPO GLOBAL DATABASE

Xylella fastidiosa (XYLEFA)

Distribution

Last updated: 2025-10-19

Elterjedési térkép

MENU

- Overview
- Distribution →
- Host plants
- Host commodities
- Vectors
- Categorization
- Reporting
- Photos
- Documents
- Datasheet
- EPPO links

TOOLS

Save map as png

Save map as pdf

Continent	Country	State	Status
- select -	- select -	- select -	- select -
Africa	Morocco		Absent, confirmed by genetic

Elterjedési lista

International
Plant Protection
Convention

Segítő honlapok – EPPO GLOBAL DATABASE

Home | Standards | Photos | Reporting Service | Explore by | EPPO GD Desktop | Download user guide

Xylella fastidiosa (XYLEFA)

Photos

All photos included on this page can only be used for educational purposes.
For publication in journals, books or magazines, permission should be obtained from the original photographers with a copy to EPPO.

Filter photos by tag:

Photo

- Overview
- Distribution
- Host plants
- Host commodities
- Categorization
- Reporting
- Photos**
- Documents
- Datasheet

Photo gallery

Pierce's disease: Marginal necrosis surrounded by chlorotic halo induced by *X. fastidiosa* on grapevine leaf.

Courtesy: H. Scortichini, Istituto Sperimentale per la Frutticoltura, Rome (IT)

Citrus variegated chlorosis (CVC): Typical spots caused by *X. fastidiosa* on sweet orange leaves.

Courtesy: H. Scortichini, Istituto Sperimentale per la Frutticoltura, Rome (IT)

Pierce's disease: Marginal necrosis and leaf wilting caused by *Xylella fastidiosa* on grapevine leaves.

Courtesy: H. Scortichini, Istituto Sperimentale per la Frutticoltura, Rome (IT)

fényképek

Segítő honlapok – EPPO GLOBAL DATABASE

Az EU vizsgálatköteles károsítóinak listája

4.

Hungary (HU)

Hungary (HU)

MENU

- Overview
- Organisms present
- Regulated organisms
- Reporting articles

Áttekintés

Az országban jelen lévő károsítók

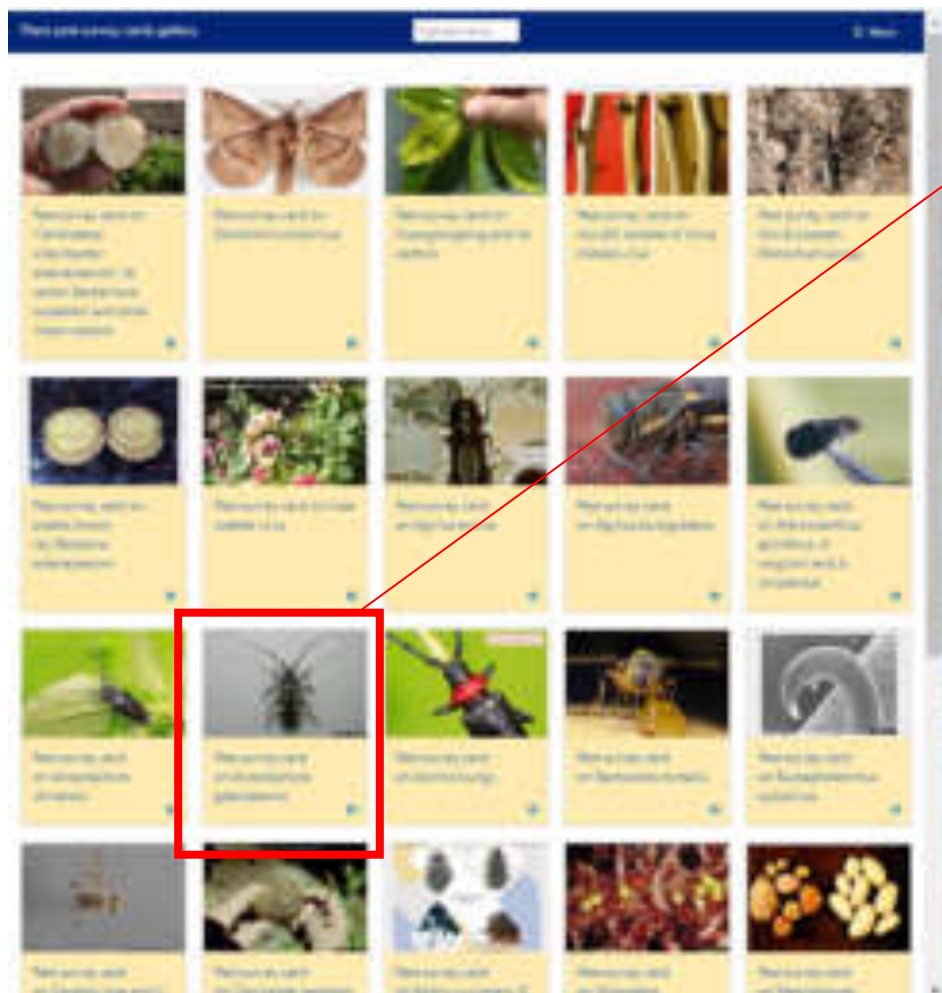
Vizsgálatköteles károsítók listája

Jelentések, cikkek

EFSA STORY MAP- plant survey cards gallery

<https://efsa.maps.arcgis.com/apps/MinimalGallery/index.html?appid=f91d6e95376f4a5da206eb1815ad1489>

Egy károsítóhoz megtalálható az összes növényegészségügyi információ interaktív felületen

Nem honos károsítók

NYITOTT SZEMMEL
A NEM-HONOS KÁROSÍTÓK ELLENI

BEJELENTÉSI LAP

termelők, forgalmazók, lakosság számára nem honos károsítók gyanújának észleléséről

Kérjük, minden rendelkezésére álló adatot töltsön ki.

1. beküldő neve:

elérhetősége:

2. Jelölje be azt a nevet, amelyre az észlelt tünet vagy károsító a legjobban hasonlít.

1. Ázsiai colligescincérek <i>Anoplophora chinensis</i> vagy <i>A. glabripennis</i>	☐	6. Almazsiga fajok <i>Fomycet</i> spp.	☐
2. Burgonya baktériumos betegségei <i>Clavibacter segetonicus</i> vagy <i>Ralstonia solanacearum</i>	☐	7. Japán cserebogár <i>Psylliá izoborica</i>	☐
3. Burgonya bolhák <i>Eoltnx</i> spp.	☐	8. Paradicsom barna termés-ráncosodás vírus Tomato brown russet fruit virus	☐
4. Szőlő aranyvirágú sárgaság fitoplazma <i>Grapevine flavescence dorée fitoplazma</i>	☐	9. Jviele fitoplazma baktérium	☐
5. Kukorica baktériumos hervadása <i>Pantoea stewartii</i> subsp. <i>stewartii</i>	☐	10. Tovább ismeretlen károsító	☐

Módosult a növényegészségügyi bejelentések formanyomtatványa

- a termelőknek bejelentési kötelezettségük van a növényegészségügyi vizsgálatokra vonatkozóan
- a vizsgálathoz kapcsolódó *Bejelentési űrlap* tartalma megváltozott, számos pontja kiegészült
- (EU) 2016/2031
- az illetékes vármegyei kormányhivatalokhoz már az új űrlap benyújtása szükséges
- Benyújtási határidő: **április 30.**
- <https://portal.nebih.gov.hu/-/fontos-valtozasok-a-novenyegeszsegugyi-bejelentések-kapcsan>

NYILVÁNTARTÁSBA VÉTELI / ADATREGYEZTETÉSI ŰRLAP			
AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2016/2031 RENDELETE ALAPJÁN			
Várjegyzési Cím: <input type="text"/> Vármegyei Kormányhivatal, Növény- és Élelmiszerbiztonsági Igazgatóság		Jelentési időpont: <input type="text"/>	
Bejelentés típusa: ☐ új bejelentés ☐ módosítás		Jelentés címe: <input type="text"/>	
Név: <input type="text"/>		Cím: <input type="text"/>	
Cím: <input type="text"/>		Tel.: <input type="text"/>	
Tel.: <input type="text"/>		E-mail: <input type="text"/>	
PELIR: <input type="text"/>		Végzettség: <input type="text"/>	
Belső cím: <input type="text"/>		Hivatkozási szám: <input type="text"/>	
Belső cím: <input type="text"/>		PELIR szám: <input type="text"/>	
Nyilatkozik, hogy a bejelentés a következők alapján készült: ☐ vizuális megfigyelés ☐ laborvizsgálat		Nyilatkozik, hogy a bejelentés a következők alapján készült: ☐ vizuális megfigyelés ☐ laborvizsgálat	
A(z) <input type="text"/> a következők miatt jelentette a problémát: ☐ kártevő ☐ betegség		A(z) <input type="text"/> a következők miatt jelentette a problémát: ☐ kártevő ☐ betegség	
1. A kártevő/betegség neve:		Termék	Élelmiszer
2. A kártevő/betegség típusa:		Élelmiszer	Élelmiszer
3. A kártevő/betegség forrása:		Élelmiszer	Élelmiszer
4. A kártevő/betegség károsító hatása:		Élelmiszer	Élelmiszer
5. A kártevő/betegség megelőzése:		Élelmiszer	Élelmiszer
6. A kártevő/betegség elleni intézkedés:		Élelmiszer	Élelmiszer
7. A kártevő/betegség elleni intézkedés eredménye:		Élelmiszer	Élelmiszer
8. A kártevő/betegség elleni intézkedés időpontja:		Élelmiszer	Élelmiszer
9. A kártevő/betegség elleni intézkedés típusa:		Élelmiszer	Élelmiszer
10. A kártevő/betegség elleni intézkedés leírása:		Élelmiszer	Élelmiszer
11. A kártevő/betegség elleni intézkedés eredménye:		Élelmiszer	Élelmiszer
12. A kártevő/betegség elleni intézkedés időpontja:		Élelmiszer	Élelmiszer
13. A kártevő/betegség elleni intézkedés típusa:		Élelmiszer	Élelmiszer
14. A kártevő/betegség elleni intézkedés leírása:		Élelmiszer	Élelmiszer
15. A kártevő/betegség elleni intézkedés eredménye:		Élelmiszer	Élelmiszer
16. A kártevő/betegség elleni intézkedés időpontja:		Élelmiszer	Élelmiszer
17. A kártevő/betegség elleni intézkedés típusa:		Élelmiszer	Élelmiszer
18. A kártevő/betegség elleni intézkedés leírása:		Élelmiszer	Élelmiszer
19. A kártevő/betegség elleni intézkedés eredménye:		Élelmiszer	Élelmiszer
20. A kártevő/betegség elleni intézkedés időpontja:		Élelmiszer	Élelmiszer

Fontosabb változások 2024-től és a kapcsolódó NÉBIH közlemények

- Károsító bejelentés - <https://portal.nebih.gov.hu/-/fontos-valtozasok-a-novenyegeszsegugyi-bejelentések-kapcsán>
- Bejelentés-kötelezett károsítók - <https://portal.nebih.gov.hu/-/bejelenetes-kotelezett-karositok>

Fontos változások a növényegészségügyi bejelentések kapcsán

Sikló, 2024. március 8. hétfő

Módosult az április 30-ig szükséges növényegészségügyi bejelentések formanyomtatványa.

A vonatkozó rendelet¹ alapján, a termelőknél bejelentési kötelezettségük van a növényegészségügyi vizsgálatokra vonatkozóan. A vizsgálatokhoz kapcsolódó Bejelentési Őrlap tartalma megváltozott, számos pontja ugyanis megújult az (EU) 2016/2031 rendelet alapján. A továbbiakban az illetékes vármegyei kormányhivatalokhoz már az új Őrlap benyújtása lesz szükséges.

Az új Nyilvántartásba Vétel / Adatszolgáltatás Őrlap közzétételéről a [Nébih Növényegészségügyi aloldaráról](#)

A vármegyei növényvédelmi felügyelők a növényegészségügyi ellenőrzéseket a vizsgált növényen előforduló károsító leidetésére legakutabban időszakban, legábbá évente egy alkalommal végzik, amelyről hatósági jegyzőkönyvet állítanak ki. A vizsgálati dokumentumok visszavonásig vagy a következő éremig, a tárgyelt végzettség időszakára érvényesek.

A károsítót, valamint a bejelentést továbbá sem szükséges papíralapon benyújtani, hanem ügyfélkapun keresztül vagy emailben is eljuttathatja a vármegyei kormányhivatalokhoz.

Fontosabb változások 2024-től és a kapcsolódó NÉBIH közlemények

- Növényútlevél-rendszerben történt változások
– <https://portal.nebih.gov.hu/-/valtoznak-a-novenyutlevel-kiallitásra-torteno-felhatalmazas-feltetelei>
- Kockázatkezelési terv - <https://portal.nebih.gov.hu/-/kockázatkezesi-terv-kesziteseben-nyujt-segitseget-a-nebih>

Változnak a növényútlevél kiállításra történő felhatalmazás feltételei

2024. január 6. nébih

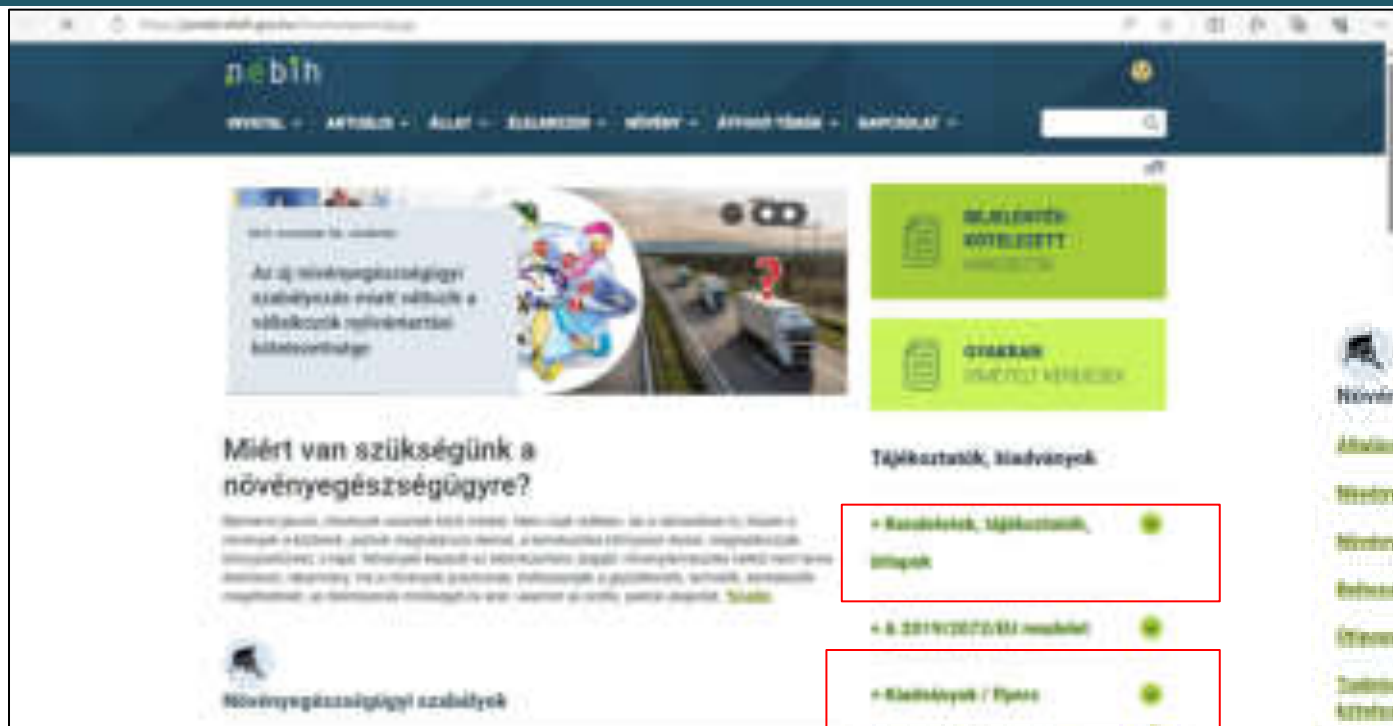
A növényútlevél kiállítására részletesen felhatalmazott vállalkozók rendszerrel a teljes körű felhatalmazás váltja fel 2024 májusától. Az új feltételek jogbiztonságot a vállalkozók a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (Nébih) szakkénti képzésének lefolytatásával szerezhetik meg, ami alapján az illetékes vármegyeyel kormányhivatal felhatalmazását ad számukra.

A növényútlevél kiállítás és megadás - a szakképzés felhatalmazott - szakképzési időtartama alatt részletesen és a szükséges dokumentumokkal történik. Ez a feltétel teljesülését igazolja, hogy az adott vállalat vagy vállalkozás rendelkezik az utasítások követésével, azaz a vállalat egyik helyén a működés során történő kockázatok kezelését, kivétel nélkül, az utasítások követésével, továbbá kockázatok elleni kockázatok kezelését előmozdítja, vagy hozzá megvalósítja és megvalósíthatja. A növényútlevél kiállítására szükséges, ezért meg kell adni a megvalósítás elvégzését vagy a szakképzési egyetemes.

Ho állítható ki a növényútlevél?

Az a vállalkozás állíthat ki növényútlevél, aki a teljes körű felhatalmazású részletesen ismeri a vállalkozás, és ezt igazolja a szakértővel felé a kapcsolódó vámszolgálatok elvégzéséről szóló tanúsítvánnyal.

NÉBIH – Növényegészségügyi Aloldal

Növényegészségügy - Nébih (gov.hu)

Magyarországon jelen lévő zárlati fajok (rövid helyzetkép)

Magyarországon előforduló zárlati károsítók

A szőlő aranyszínű sárgaság betegség tünetei:

ízköz rövidülés, törpülés

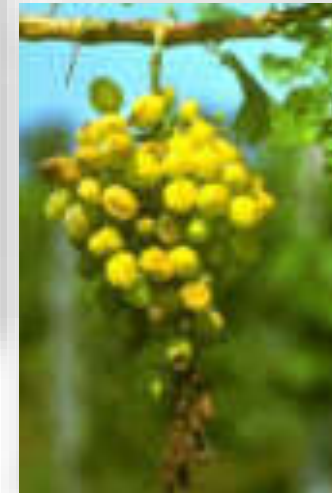
fásodás hiánya

levél vörösödés,
levélsodródás

sárgulás, levélsodródás

csökkent értékű szőlőfürtök

Magyarországon előforduló zárlati károsítók

**Szőlő aranyszínű sárgaság,
Flavescence dorée, FD**
(*Candidatus Phytoplasma vitis*)

Vektor:
amerikai
szőlőkabóca

***Stolbur* fitoplazma,
Feketevevesszejűség, Bois noir , BN**
(*Candidatus Phytoplasma solani*)

A TÜNETEK SOKSZOR NEM JELLEGZETESEK:

Sárgulás, levélsodródás, általános törpülés, csökkent értékű szőlőfürtök kialakulása, csökkent mértékű hajtás, fásodás hiánya stb.

Magyarországon előforduló zárlati károsítók

A burgonya baktériumos hervadása
és barna gumórothadása

***Ralstonia solanacearum* (Rs)**

HU első megjelenés: Rakamaz
(Szabolcs-Szatmár-Bereg m.), 2000

A burgonya baktériumos gyűrűs rothadása

***Clavibacter sepedonicus* (Cms)**

HU első megjelenés: Kiszentmárton
(Baranya m.), 2004

Tünetek a föld feletti részen

Ralstonia solanacearum

- kevésbé jellemző a látencia ha a növény fertőzött,
- csúcsi levelek színváltozás nélküli hervadnak – éjszaka regenerálódnak
- a szár metszfelületén nyomásra baktériumnyálka válik ki
- magas nappali hőmérsékleten a hervadás állandósul, a növény összeesik, elpusztul

Clavibacter sepedonicus

- a kórokozó évekig tünetmentesen jelen lehet a zöld növényi részekben és a gumóban
- eleinte levélszélek barnulnak, később a levelek szabálytalan alakúvá válnak
- levélér-közök elszíneződnek (sárgás, narancssárgás, klorotikus)
- a fertőzött levél, szár elpusztul

Tünetek a gumón

Ralstonia solanacearum

- edénynyaláb gyűrű üvegszerű, sárgától a világosbarnáig
- nyomásra krémszerű nyálka válik ki, majd megbarnul
- baktériumnyálka kiszivárog a szemeknél is, amelyekhez a talajrészecskék odatapadhatnak

Clavibacter sepedonicus

- edénynyaláb üveges, puha (köldök- közeli részeken)
- a gyűrű sárgára színeződik
- nyomásra sajtszerű massa
- a gumó felszínén repedések jelennek meg, amelyek szélei gyakran vörösesbarnák

Terjedése

Ralstonia solanacearum

Clavibacter sepedonicus

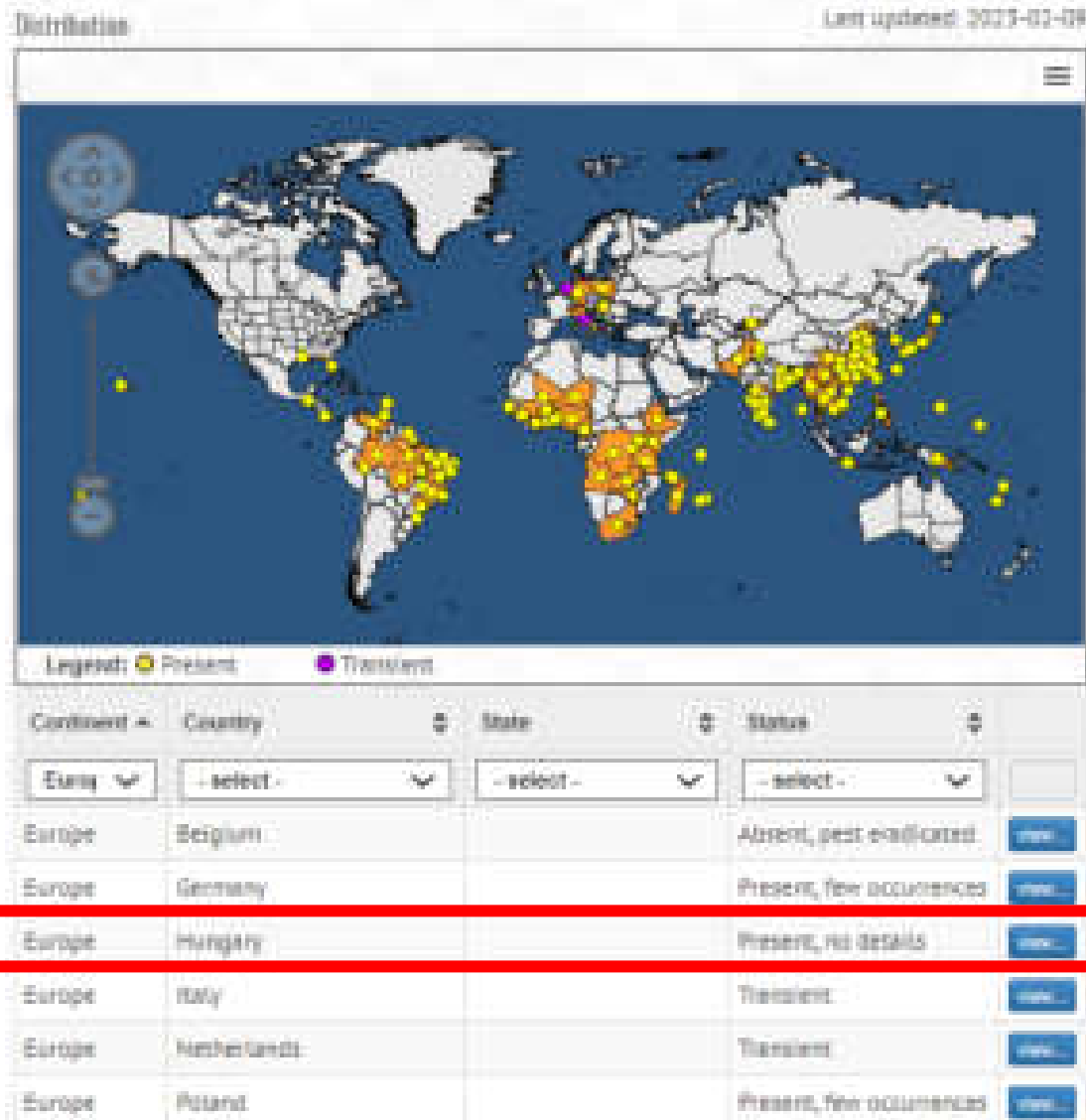
A táblán belül és azok között a művelő és betakarító gépek útján terjed, fertőzőképességét hosszú hónapokon keresztül megőrzi.
Nagy távolságra képes eljutni: fertőzött gumóval terjed.

- a felszíni eredetű öntözővízzel bizonyítottan terjed (a 3. rasz)
- a felszíni vizek partján élő *Solanum dulcamara* (csucsor) növényeken marad fenn
- talajba került növénymaradványokon is fennmarad
- egyéb gazdanövényei: paradicsom, paprika, tojásgyümölcs, muskátli, rózsa, csucsor

- a talajban és felszíni vizekben nem marad fenn
- egyetlen jelentős gazdanövénye: burgonya

Ralstonia pseudosolanacearum

Aktualitások burgonya vonatkozásában

Ralstonia pseudo-solanacearum

- Európai megjelenése: 2015-ben holland és belga rózsatermesztőknél azonosították ezt a fajt, majd 2016. évben a lengyel hatóság is beszámolt fertőzési esetekről szintén rózsza állományokban.
- A holland hatóság 2022 -ben közzétett jelentése szerint felszíni eredetű öntözővízben és keserű csucsor mintákban igazolta a *R.pseudosolanacearum* baktérium jelenlétét, az elsődleges eredmények alapján a korábbi években rózszaállományokban azonosított fertőzési esetekkel van összefüggésben.
- A holland módszer által végzett vizsgálatok alapján, hazai izolátumokból is kimutatható volt.
- 2022. év augusztusában megjelent új módszertani szabvány és EU direktíva írja elő.

Ralstonia **pseudo**-solanacearum

- Az Európai Unióban szintén **zárlati károsítónak** minősül.
- A *R. solanacearum* baktériumot jelenleg 3 külön fajba sorolja filogenetikai elemzés alapján: *Ralstonia pseudosolanacearum* (korábban 1. rasz, 3 biovariáns); *Ralstonia solanacearum* (korábban: 3. rasz, 2 biovariáns) és a *Ralstonia syzygii* nevet kapták ez a 3 faj együtt alkotja jelenleg a *Ralstonia solanacearum* species complex-et.

Ralstonia pseudo-solanacearum

- Alapvetően szubtrópusi eredetű, de mérsékelt égövi klíma között is okozhat fertőzést elsődlegesen üvegházi körülmények között.
- Gazdanövényei hazai körülmények között: burgonya, paradicsom, paprika, tojásgyümölcs, **rózsa, dísznövények**.
- **Tünetei és terjedésmódja megegyezik a *Ralstonia solanacearum* baktériummal.** Ez a faj is bizonyítottan terjed felszíni eredetű öntözővízzel.

Paradicsom barna termés-ráncosodás vírus - Tomato brown rugose fruit virus, ToBRFV

Paradicsom barna termés-ráncosodás vírus - Tomato brown rugose fruit virus

Első HU megjelenés: 2021

Terjedése:

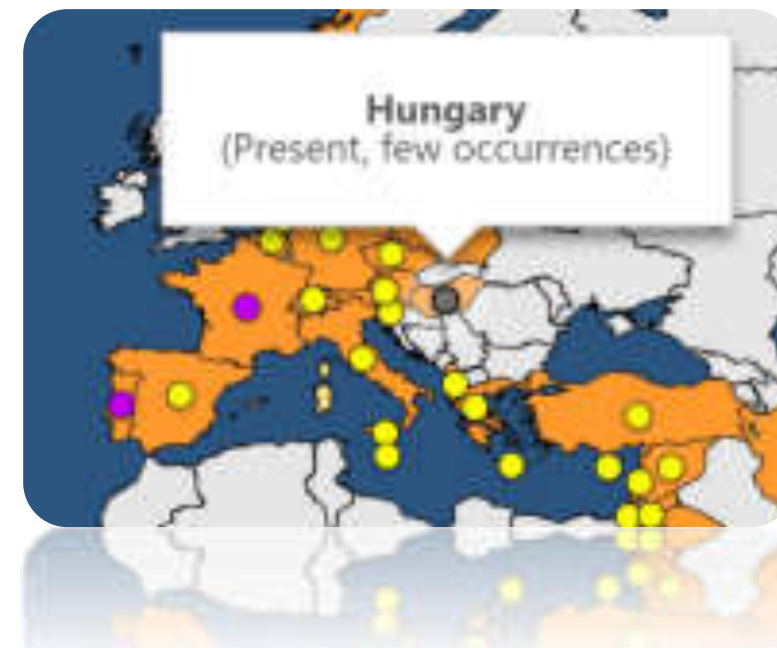
- ültetésre szánt növényekkel (vetőmaggal, palántával),
- terméssel,
- **mechanikai eszközökkel** (metszőolló, cipő, ruha, szállításra használt göngyöleg)

Kockázatos országok:

Izrael – Jordánia – Kína – USA - Mexikó

Paradicsom barna termés-ráncosodás vírus (ToBRFV)

- 2014 – első hivatalosan megerősített kimutatás Izraelben
- 2015 – első azonosítás Jordániában
- 2018 – első európai megjelenés IT (Szcília) és DE
- 2019 – EPPO riasztási (Alert) lista
- 2019 – DE felszámolta
- 2019 – megjelenés további 4 tagállamban (NL, GR, ES, UK) és TR
- 2019 – 2019/1615 sükséghelyzeti határozat (2019.11.01-től)
- 2020 – EPPO A2 lista
- 2020 – CZ, BE, PL, CY, FR, DE (ismét megjelent)
- **2020 – EU sükséghelyzeti rendelet (2020/1191/EU)**
- 2021 – EU sükséghelyzeti rendelet módosítása (2021/74/EU)
- 2021 – MT, **HU**, BG, NO, AT, EE, SI, CH, PT

ToBRFV gazdanövényei

- **paradicsom** és a **paprika**,
- vadon élő gazdanövényei :
a fekete csucsor (*Solanum nigrum*)
és a kőfali libatop (*Chenopodium murale*)

S. nigrum

Ch. murale

Paradicsom barna termés-ráncosodás vírus (ToBRFV)

Tünetei paradicsomon

ToBRFV tünetei paradicsomon

Tünetek a levélen:

- mozaikosodás, márványozottság, sárgulás,
- gyűrűk és deformációk,
- alkalmanként levelek keskenyedése (páfrány-levelűség).

A tünetek leginkább a növény felső levelein jelennek meg, a levél felülete ráncos, érdes lesz, klorotikus foltok jelennek meg rajta, a levél erek sárgulnak, és bizonyos esetekben elkeskenyedik a levéllemez.

ToBRFV tünetei paradicsomon

Tünetek a töveken:

- a száron hosszanti nekrotikus barnulás
- az oldalhajtások, a bimbók és a csészelevelek száradása

ToBRFV tünetei paradicsomon

Tünetek a terméсен:

- a terméseken sárgás vagy barnás foltok (mint a PepMV)
- felülete érdessé, hullámossá válik, így friss piaci értékesítésre alkalmatlanok
- zöld bogyók állaga olyan, mintha már érett lenne
- termések szabálytalanul növekedhetnek, deformáltakká válhatnak, egyenetlenül érnek

Paradicsom barna termés-ráncosodás vírus (ToBRFV)

Tünetei paprikán

ToBRFV tünetei paprikán

Tünetek a levélen:

- a vírusra fogékony paprikanövények levelein hólyagosodás és elszíneződés
- mozaikszerű tünetek
- fiatal leveleken megfigyelhető az erek kifehéredése, a vegetatív csúcs részleges elhalása
- a szár barnulása, erős nekrozissal

ToBRFV tünetei paprikán

Tünetek a termésen:

- szabálytalan érés
- torzulás
- márványozottság
- sárga vagy barna felületi elszíneződés, ill. zöld csíkok

Hozott intézkedések:

A termesztő berendezés növényegészségügyi zárlat alá került:

- területre belépni, ott munkát végezni **csak az előírt munkaruhában**
- a korlátozott területről kifelé történő eszközmozgás nem lehetséges
- **állandó személyzet a fertőzött üvegházban**
- **a tünetmentes bogyók zárt csomagolásban, végfelhasználónak, megfelelő higiéniai előírások betartása mellett, Magyarország területén belül értékesíthetők**
- a csomagolóba történő szállítás során használt gépjárműveket, rekeszeket, göngyölegeket a termesztő berendezésekbe való visszaszállítás előtt fertőtleníteni szükséges
- **tünetes bogyók nem értékesíthetők**
- a termelési ciklus végét követően **a növényeket ki kell termelni és ártalmatlanítani**
- végül a teljes üvegház **alapos, megfelelő fertőtlenítése**

Cikkek a NÉBIH honlapján

Ralstonia - szigorítások

Szigorodtak a *Ralstonia solanacearum* növénykórokozó baktérium felszámolására tett intézkedések a vető- és áruburgonyában

Érdeemes volt az önellenőrzés: 8 import paradicsompalántán igazolta a Nébih a ToBRFV vírus jelenlétét

Új veszélyt jelenthet a paradicsomot károsító ToBRFV vírus Európában

Önellenőrzés

***Magyarország szempontjából
kiemelt jelentőségű,
de nem jelenlévő zárlati fajok***

Anoplophora chinensis és *Anoplophora glabripennis*

Anoplophora chinensis (ANOLCN) - <https://gd.eppo.int>

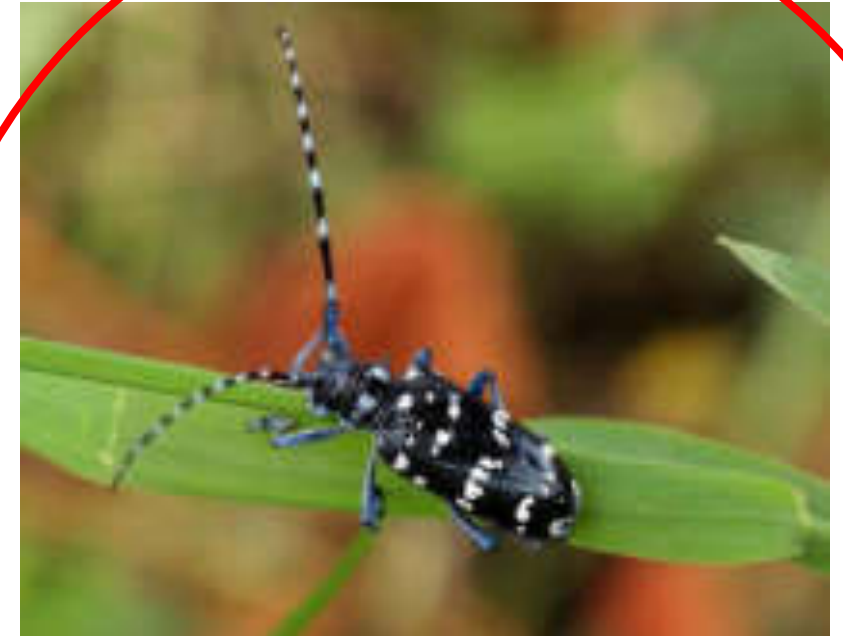
© Matteo Maspero

Nem a hazánkban is előforduló havasi cincér!

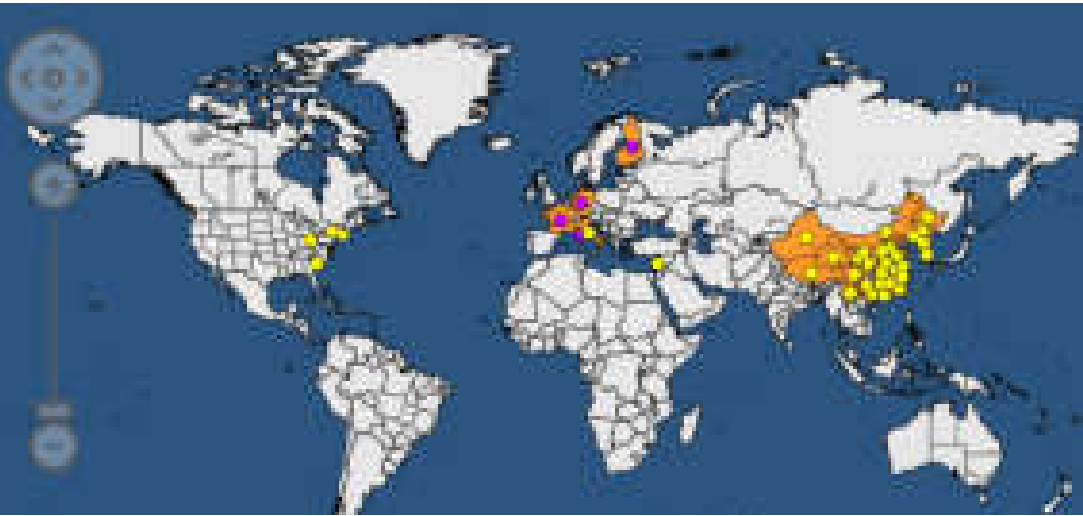

Rosalia alpina – havasi cincér

Anoplophora chinensis

Anoplophora glabripennis Simahátú csillagoscincér

Előfordulás

Őshazája:
Kelet -Ázsia,
Kína, Korea

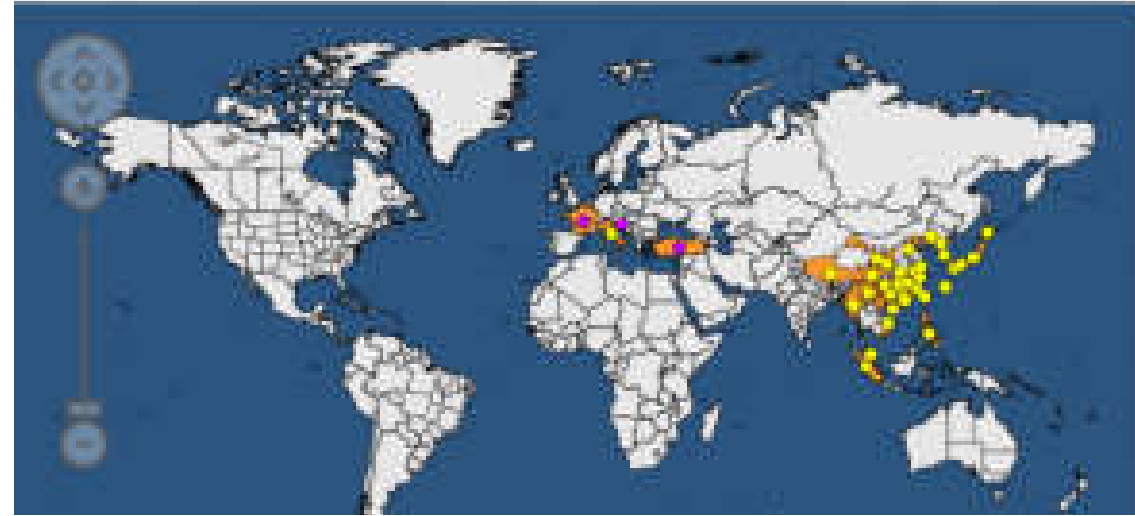
<https://gd.eppo.int/taxon/ANOLGL/distribution>

Legend: ● Present ● Transient

Európai előfordulása (2021-01-01):

- Olaszország (2007) - jelen van
- Finnország (2015) - felszámolás alatt
- Franciaország (2003 óta) – többször felszámolt fertőzés, a 2020-as felszámolás alatt
- Németország (2004 óta) - többször felszámolt fertőzés, a 2017-es felszámolás alatt

Anoplophora chinensis Szemcséshátú csillagoscincér

<https://gd.eppo.int/taxon/ANOLCN/distribution>

Legend: ● Present ● Transient

Európai előfordulása (2021-01-01):

- Olaszország (2000) - jelen van
- Törökország (2014) - felszámolás alatt
- Franciaország (2019) - felszámolás alatt
- Horvátország (2020) - felszámolás alatt

Anoplophora glabripennis

Simahátú csillagoscincér

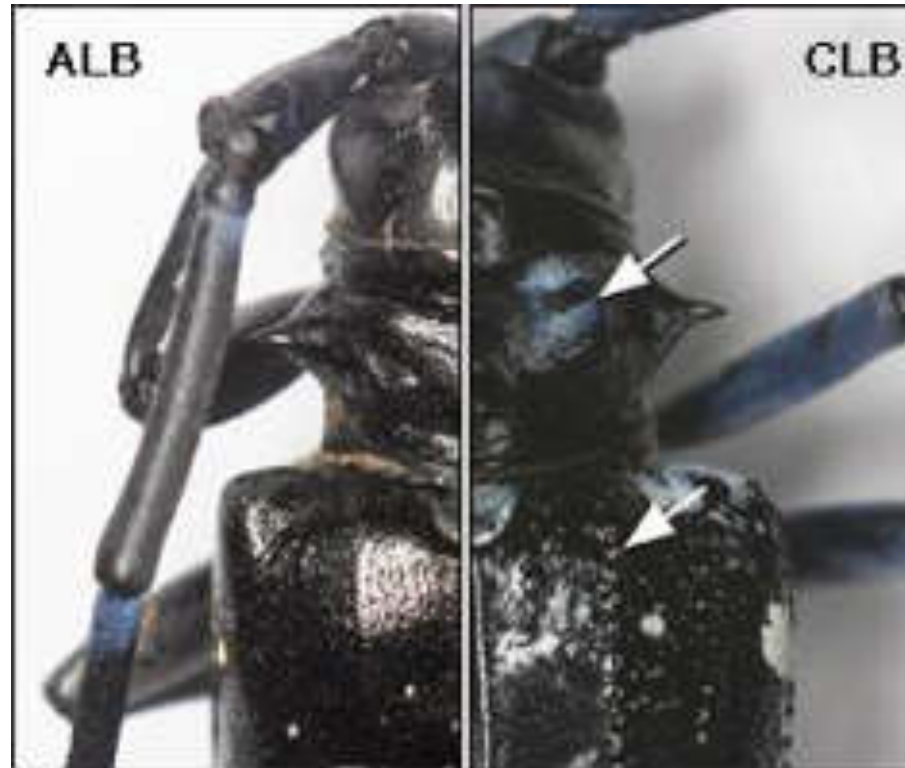
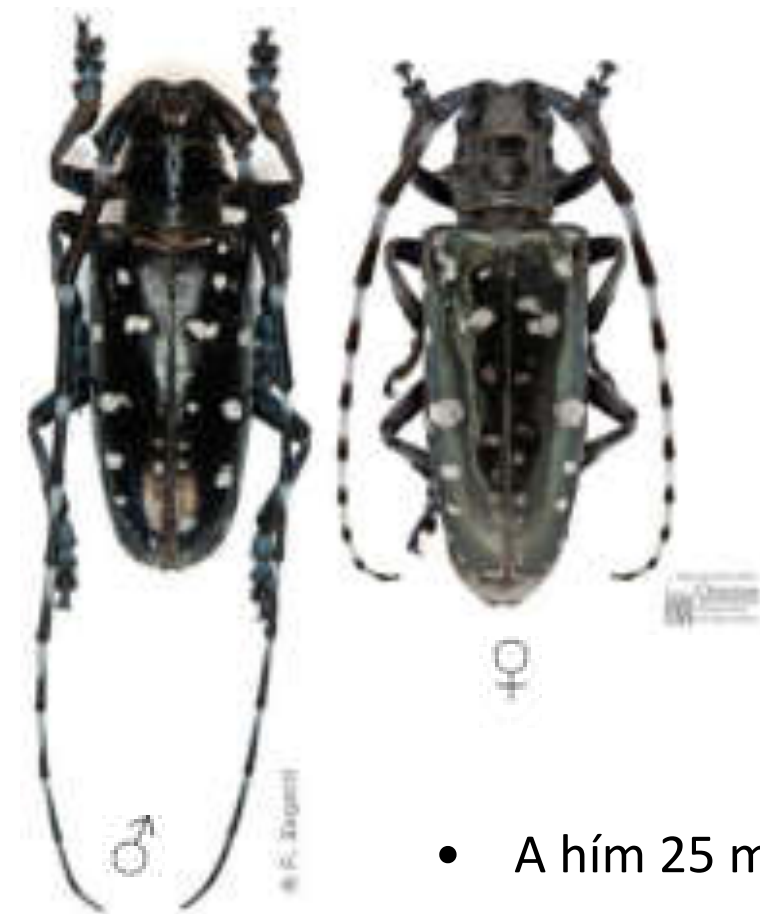
A szárnyfedő válldudor körüli része

sima felületű,
csúcsos

rücskös felületű,
kerekített

Anoplophora chinensis

Szemcsés hátú csillagoscincér

- A hím 25 mm hosszú, csápja testhosszának 1,7-2-szerese
- A nőstény 35 mm hosszú, csápja testhosszának 1,2-szerese
- színe csillogó fekete, fehérén pöttyözött szárnyfedőkkel

Anoplophora glabripennis
Simahátú csillagoscincér

Nyakpajzs mintázata

Lárva megjelenés

- A lárva típus: pondró
- kifejlett állapotban 50–56 mm hosszúságú
- 1-2-3 éves fejlődésű

Anoplophora chinensis
Szemcsés hátú csillagoscincér

Nyakpajzs mintázata

Anoplophora glabripennis
Simahátú csillagoscincér

Gazdanövényköre

Anoplophora chinensis
Szemcséshátú csillagoscincér

POLIFÁG

(élő fában fejlődik)

több mint 200 fásszárú tápnövény

30 növény családból:

- **dísznövények**

(pl.: juhar, nyír, platán)

- **erdészeti növények**

(pl.: éger, szil, bükk, tölgy)

- **gyümölcsnövények**

(pl.: Citrus-félék, *Prunus*-félék)

Európában a juharfélék (*Acer spp.*) lehetnek a fő tápnövények, ezt követik a *Betula spp.* és *Corylus spp.* fajok. Hazánkban valamennyi lombos fafaj (a tölgyek és az akác kivételével)

Anoplophora glabripennis
Simahátú csillagoscincér

**röpnnyílások a törzs felső részén
és az ágakon, min. 150 cm
magasságban**

Károsítása

**röpnnyílások
(10-15 mm)**

Anoplophora chinensis
Szemcsés hátú csillagoscincér

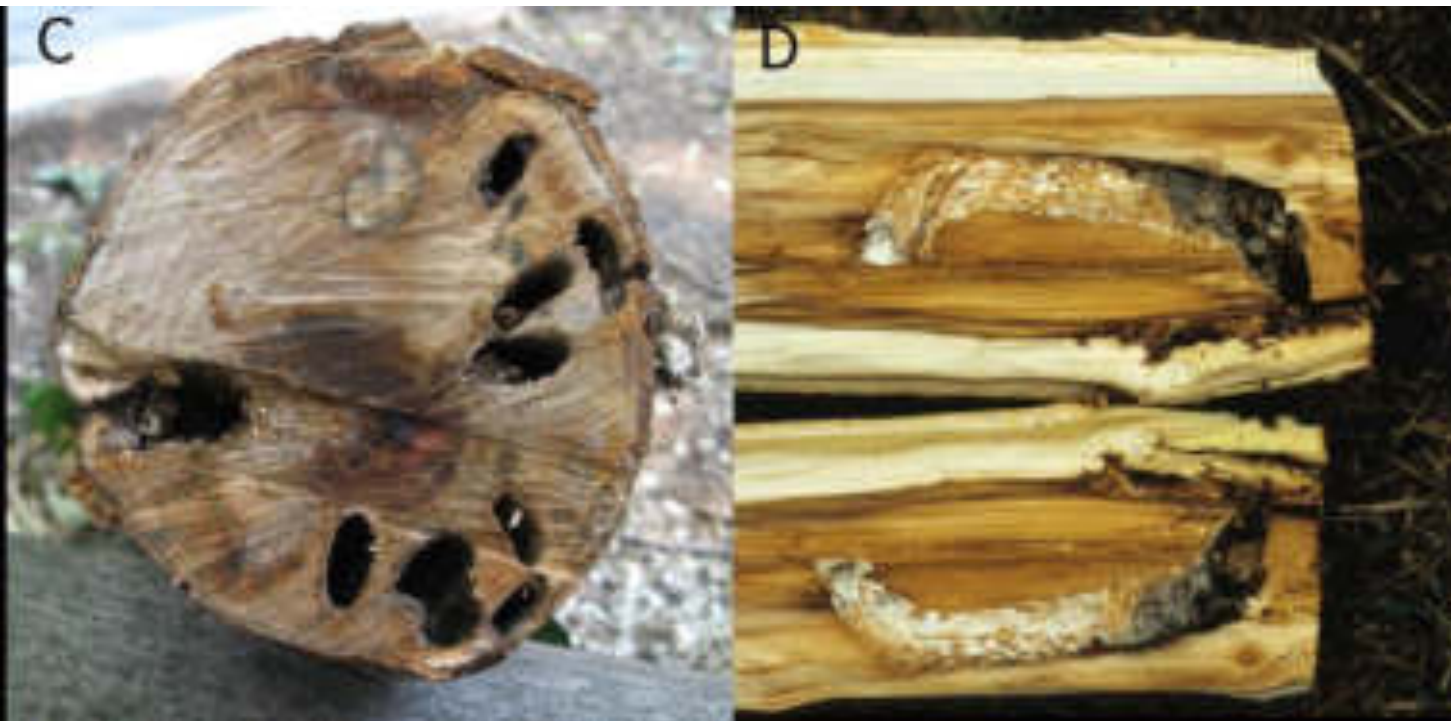
**röpnnyílások a törzsön és a talajból
kiemelkedő gyökereken, a talaj közelében
max. 60 cm magasságban**

Anoplophora glabripennis
Simahátú csillagoscincér

Károsítása

Anoplophora chinensis
Szemcséshátú csillagoscincér

Fő károsító a lárva: járatokat rág a háncs és a farészben, a fa részleges vagy teljes pusztulását okozva

C) lárvajáratok (keresztmetszet)

D) lárvajáratok (hosszmetszet)

rágcsálék

Anoplophora glabripennis
Simahátú csillagoscincér

Károsítása

Anoplophora chinensis
Szemcséshátú csillagoscincér

Imágó kártétel: Érészi táplálkozás a lombkoronában

**Imágó kártétel: tojásrakás okozta
bevágások törzsön**

Anoplophora glabripennis

Simahátú csillagoscincér

Anoplophora chinensis

Szemcsés hátú csillagoscincér

Bekerülés:

Fa-csomagolóanyaggal

Főként importált
kőszállítmány,
gépalkatrész, vasáru,
stb.

Növényanyaggal

Főként importált
juhar
szállítmányokkal
(csemete és bonsai)

Spodoptera frugiperda – Őszi sereghernyó

Előfordulása

Fall armyworm (FAW), Corn leafworm, Southern grassworm

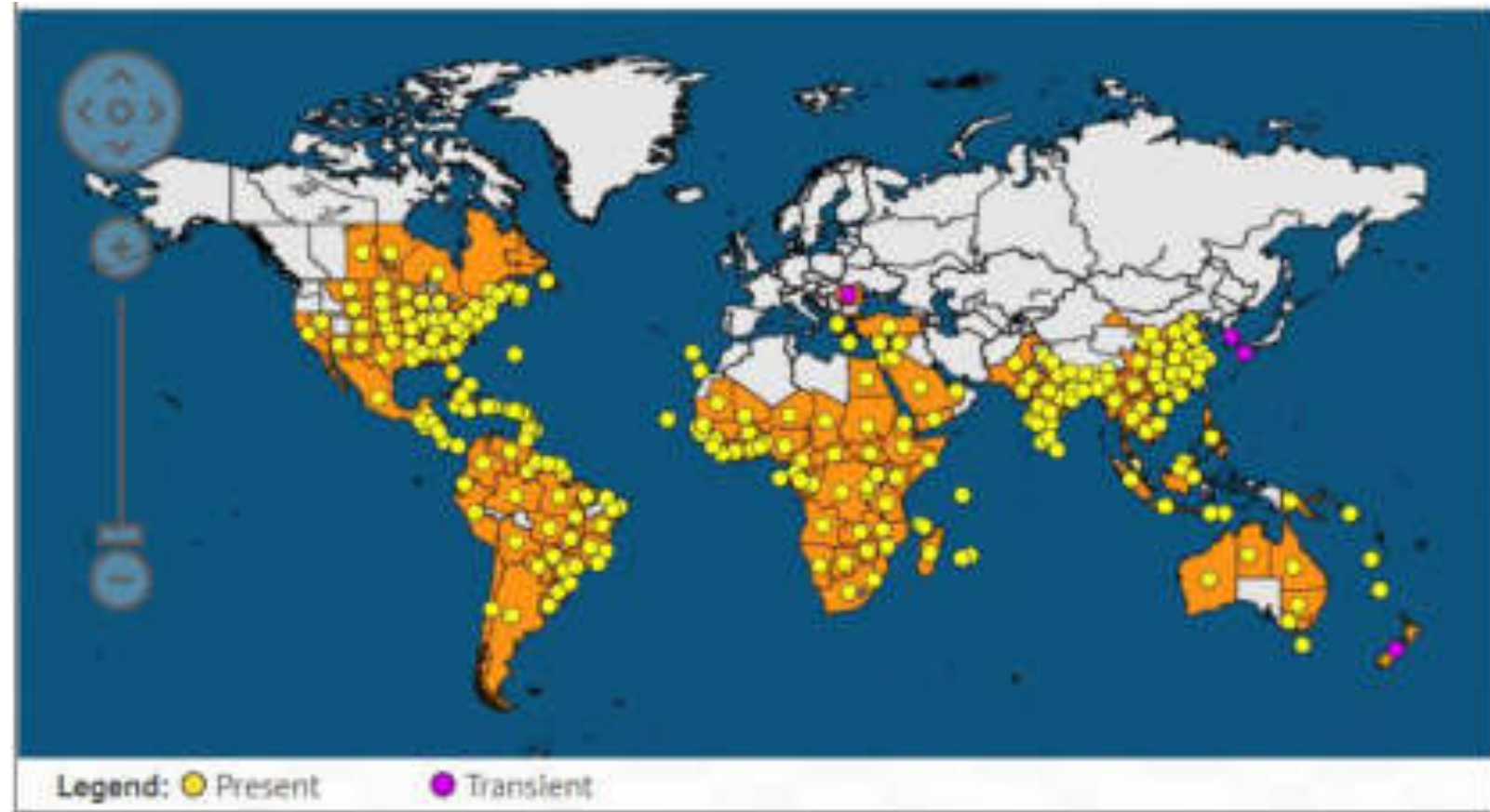
Az *armyworm* kifejezés a lárvák inváziós viselkedésére utal

A latin *frugiperda* pedig termésveszteséget jelent

Őshazája: Amerikai kontinens, behurcolt Afrikába (2013), Ázsiába (2018), Ausztráliába (2020)

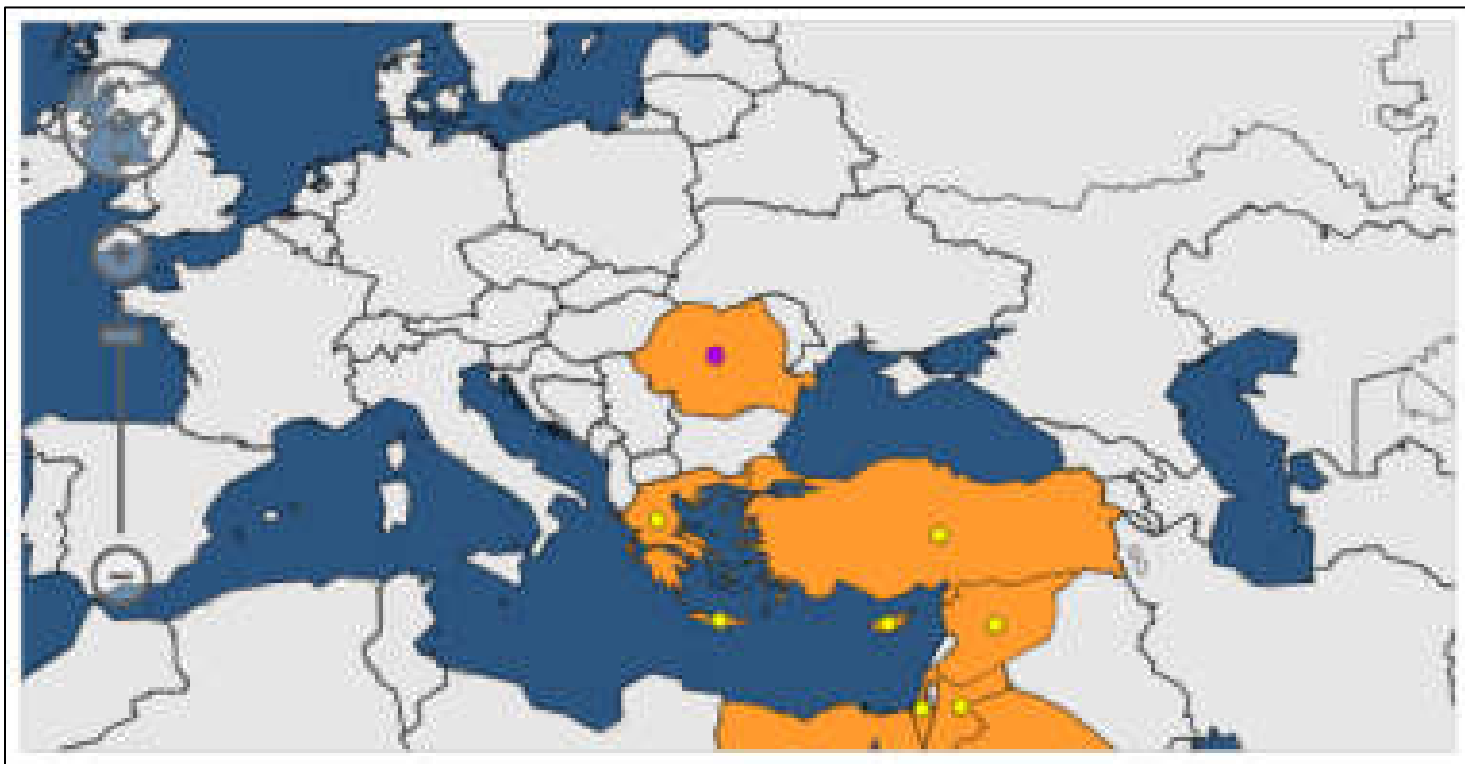
Európai előfordulása (2024-01-29):

Megjelent több országban is az elmúlt évben és rendszeresen feltartóztatásra kerülnek olyan szállítmányok, amelyekben jelen van.

EPPPO: <http://gd.eppo.int/taxon/LAPHFR>

Európai előfordulás

Ciprus → 2023. december

Felszámolás alatt

Görögország → 2023.

Felszámolás alatt

- *Attika, Peloponnészoszi-félsziget, Kréta, Lesbosz*

Portugália → 2023.

Felszámolás alatt

- *Madeira*

Spanyolország → 2023.

- *Kanári-szigetek*

Románia → 2023

Törökország → 2023

Sajnos most már egyértelműen kijelenthető, hogy ez a kiemelt zárlati károsító megjelent Európában

Spodoptera frugiperda (Őszi sereghernyó)

Megjelenése

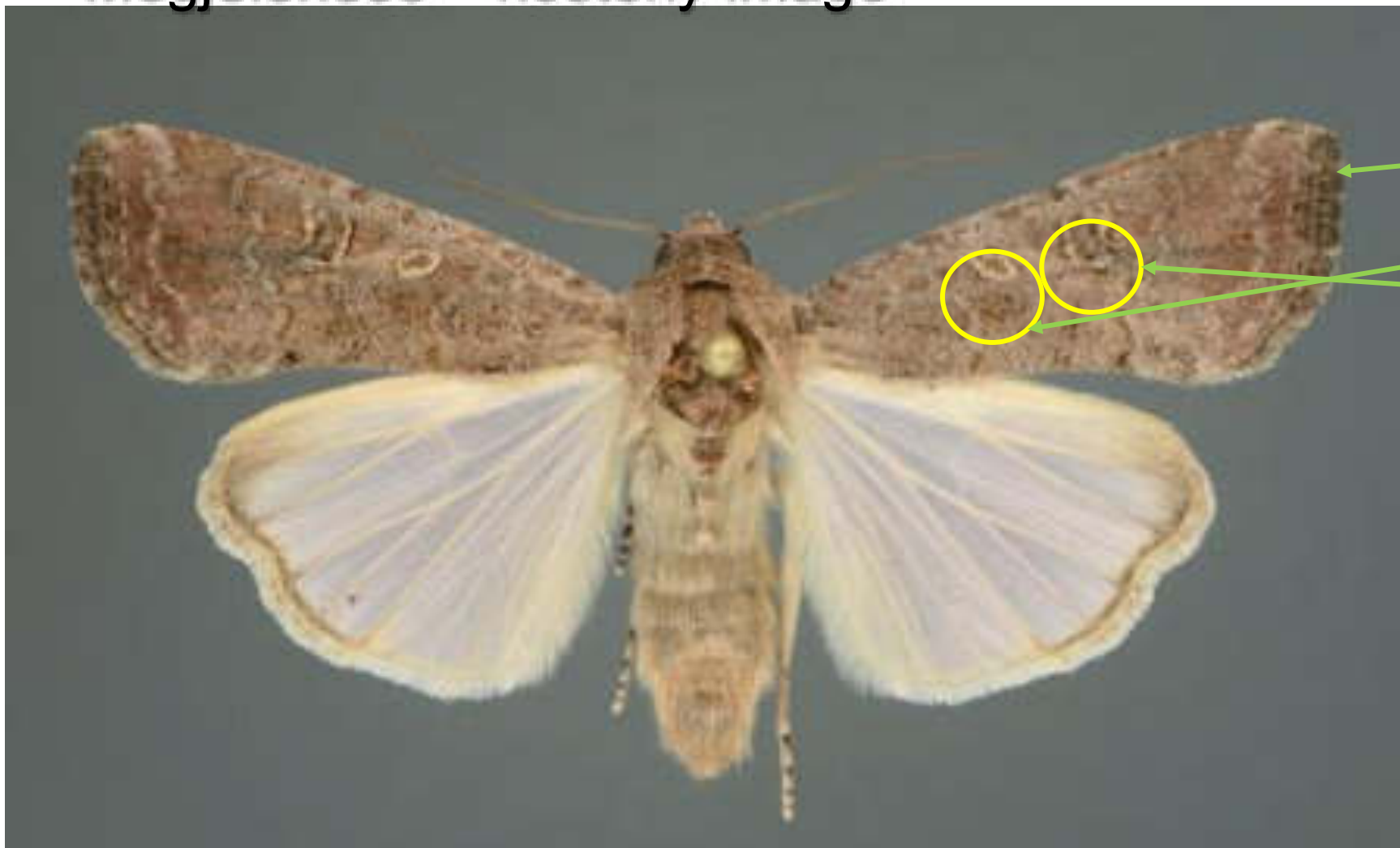
Egyelőre a 2019/2072 EU rendelet II. mellékletének A. részében található

Egyike a Top 20 kiemelt zárlati károsítónak a Európában.
(2019/1702 EU)

- az imágó (♂) 37 mm (♀) 38 mm hosszú, ivari dimorfizmus. A ♀ megkülönböztető jegyei elmosódottak
- a nőstény 1500 tojást is rakhat
- 6 lárvastádiuma van
- Évente változó számú nemzedéke van, 30-60 nap kell egy nemzedék kifejlődéséhez
- Nyár végén- ősz elején okozza a legnagyobb kártételt
- Kiválóan repül, rendkívül gyorsan terjedhet.

Megjelenése – nőstény imágó

**Megkülönböztető
bélyegei:**

Nincs fehér folt a
szárny hegyén

Halvány vesealakú
folt

Ovális orbitális folt

***Spodoptera frugiperda* (Őszi sereghernyő)**

Megjelenése - hernyó

A lárva (35 mm) fején sárga Y alakú mintázat van

Spodoptera frugiperda (L1414) - kizsugárzó

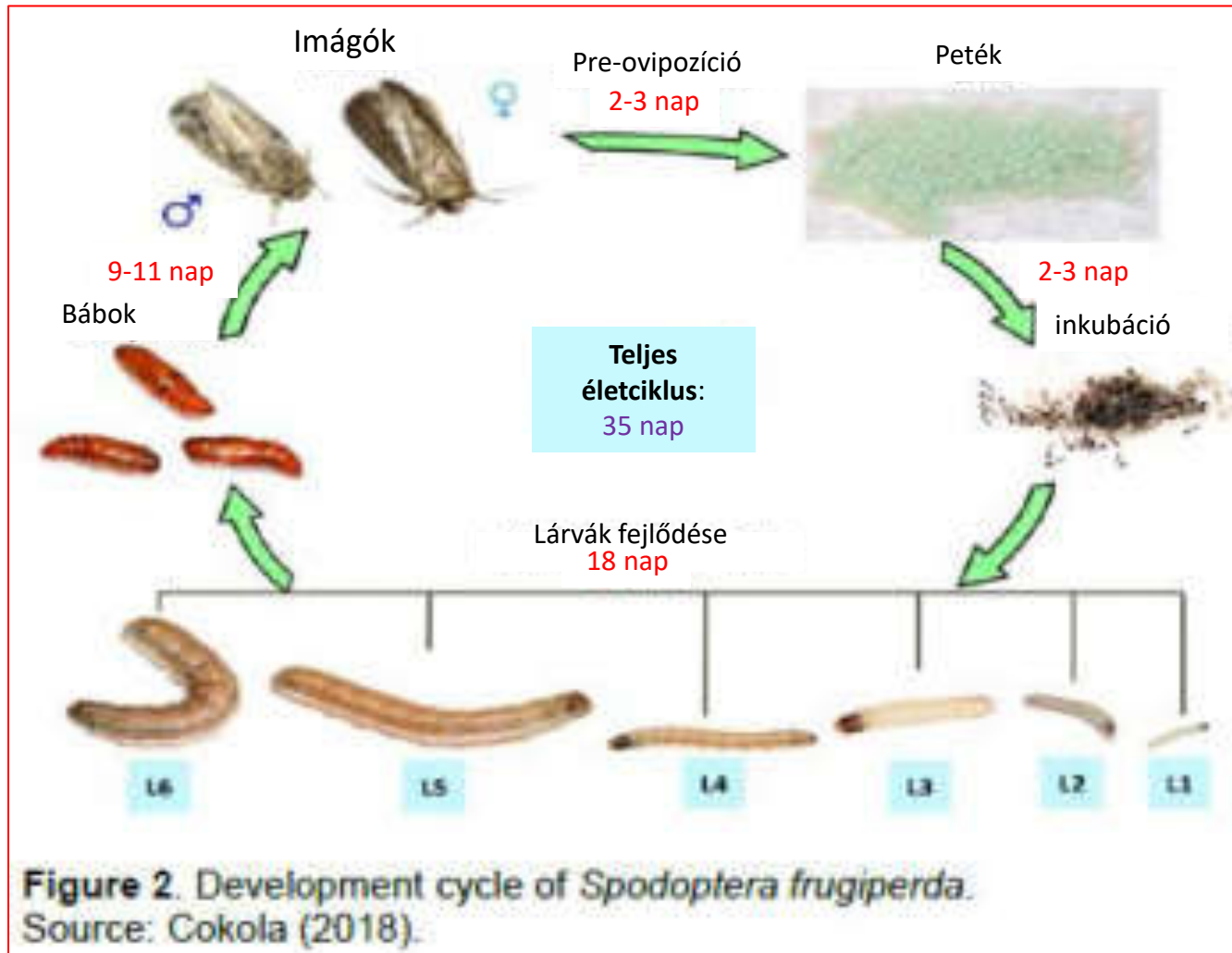

L5-ös lárva

A – fordított Y forma

B – 4 pötty a 8. abdominális szegmensen

Életciklusa

Fejlődésük hőmérséklet és tápnövény függő.

Ideális hőmérsékleten a teljes életciklus mindössze 35 nap!

Gazdanövény köre

> 350 tápnövénye ismert
Poaceae preferencia:

**Kukorica, rizs, cukornád,
gabonafélék, Sorghum,
valamint gyapot és zöldségfélék**

Európában paradicsomon és
kukoricán találtak lárvákat.

Európában az egyik leggyakrabban feltartoztatott 3. országból származó károsító

Kártétele

**Elsősorban fűféléket (Poaceae) károsít.
A lárva szabálytalan rágási kárt hagy maga után.**

Csapdázása

Terjedésének megakadályozásában a legfontosabb a korai észlelése. Erre alkalmasak a feromon csapdák, melyek elsősorban a hím egyedeket vonzzák.

Korai észlelés esetén megelőzhető az inváziójuk.

A BIZOTTSÁG (EU) 2023/1134 VÉGREHAJTÁSI RENDELETE (2023.07.08.)

- Éves felderítés (csapdázás, vizuális vizsgálat) növényegészségügyi kockázat alapján
- Készenléti terv (nincs még kész)
- Körülhatárolt területek IZ: 100 m; BZ 5-100 km (vándorlepke)
- Felszámolási intézkedések
- Meghatározott növényekre vonatkozó behozatali követelmények
- Meghatározott növényekre vonatkozó Unión belüli szállítási követelmények (növényútlevel)
- Éves jelentés (minden év április 30-ig)
- 2025. december 31-ig hatályos

*Xylellás betegség –
Xylella fastidiosa*

Xylella fastidiosa

Elterjedése:

Őshazája: Amerika

Előfordulása: Irán, Izrael, Tajvan

Európai előfordulása (2021-01-01):

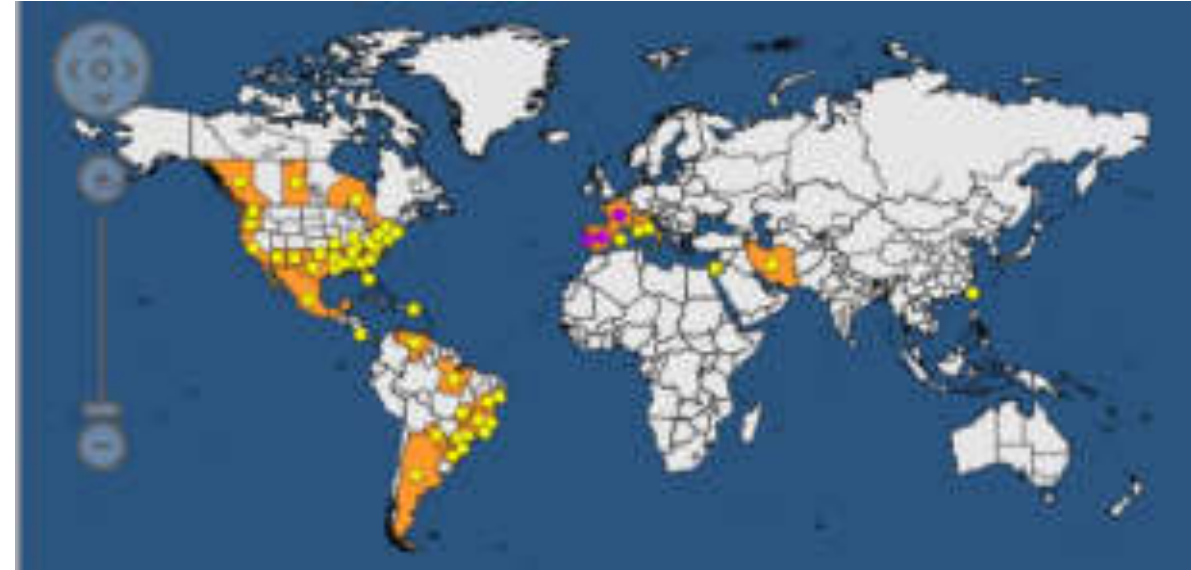
Olaszország (2013) – jelen van

Franciaország (2015) – jelen van

Németország (2016) – felszámolt

Spanyolország (2016) – felszámolás alatt

Portugália (2018) – felszámolás alatt

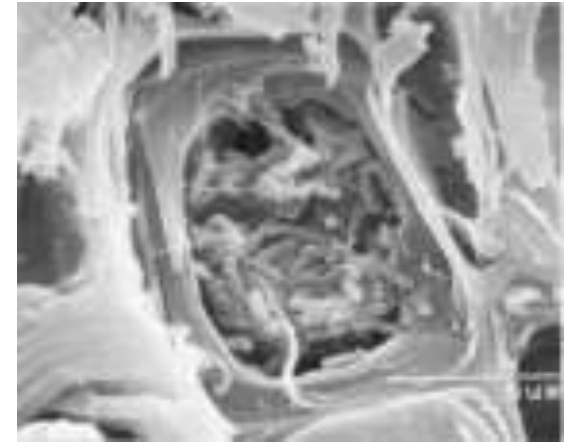
<https://gd.eppo.int/taxon/XYLEFA/distribution>

Terjedés: ültetésre szánt növényvel, fertőzött vágott hajtásokkal

Vektor: kabócák (Cicadellidae, Cicadellinae)

A legfontosabb faj: *Philaenus spumarius*

Xylella fastidiosa

Biológiája:

- **A betegséget baktérium okozza, amely a faszövetekben, a gyökérben, szárban, és a levélben szaporodik.**
- A tünetek (*levélszél perzselődés, ágelhalás, fapusztulás*) azért fejlődnek ki, hogy a baktérium által termelt nyálka, és a tölteléksejtek miatt az edénnyalábok eltömődnek.
- a betegség csak ott üti fel a fejét, ahol a tél enyhe, a baktérium ugyanis ilyen körülmények között, a téli, nyugalmi időszakban a növényben fennmarad.
- a fagyos időjárás a baktériumokat a beteg növényekben elpusztítja
- **Az enyhe, csapadékos tél kedvező a magas vektorpopuláció átteleléséhez, a száraz nyári időjárás viszont a kórokozó terjedésének kedvez.**

Xylella fastidiosa

Terjedés vektorokkal

- Kisebb távolságokra, növényről növényre történő terjedésében játszanak szerepet faszöveti nedvekkal táplálkozó rovarok elsősorban kabócák
- **A baktérium a szájszervre tapadva a táplálkozás során kerül a gazdanövénybe azaz nem-perzisztens módon terjed**
- A vektorok a fertőzőképességüket a vedléssel elveszítik, tojás útján nem adják tovább a következő generációnak
- **A legfontosabb vektor faj Európában: a polifág tajtékos kabóca (*Philaenus spumarius*), hazánkban is elterjedt**

Xylella fastidiosa

Gazdanövény köre:

POLIFÁG kb. 600 tápnövénye ismert (>80 növénycsaládból),

Hazánkban kiemelten fontosak:

- szőlő
- csonthéjasok (szilva, őszibarack, kajszibarack, cseresznye, meggy)
- mandula, dió, tölgy
- **Egyéb fontos gazdanövények:** (leander, citrusfélék, kávé, olajfa, levendula, rozmaring, mirtuszlevelű pacsirtafű)

Xylella fastidiosa

A franciaországi *Xylella*-fertőzések fő gazdanövénye:
Polygala myrtifolia - mirtuszlevelű pacsirtafű

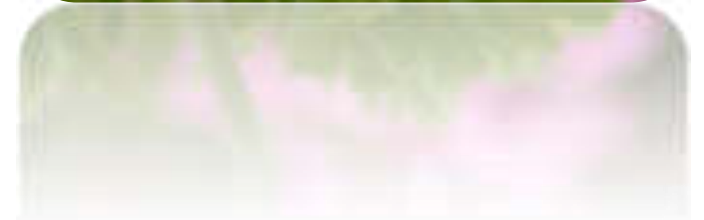

Levendula – *Lavandula angustifolia*,
L. stoechas
(olaszországi és franciaországi)
L. dentata (franciaországi)

Xylella fastidiosa

Pelargonium graveolens
(franciaországi)

Xylella fastidiosa - Károsítása

A szőlő Pierce betegsége: a fertőzés legjellemzőbb tünete a levél perzselődése, később az egész levéllemez elszárad és lehull, csak a levélnyél marad a növényen. A beteg hajtás érése gyakran rendellenesen, foltokban megy csak végbe. A beteg növények 1-2 éven belül elpusztulnak.

Xylella fastidiosa - Károsítása

Az őszibarack phony betegsége (PPD): az őszibarackon a törpülés a legjellemzőbb tünet. A fiatal hajtások fejletlenek, lombozatuk zöldebb és sűrűbb, mint az egészséges fáké. Az oldalágak vízszintesen vagy lefele hajolva nőnek, így a fa egységes, kompakt és gömbölyű formát mutat. A levelek és a virágok korán megjelennek, viszont a levelek később hullanak le. A gyümölcs mérete kisebb lesz.

Xylella fastidiosa - Károsítása

A mandula xylellás betegsége (leaf scorch of almond): a mandulán a levélszél perzselődés a legjellemzőbb tünet.

Xylella fastidiosa - Károsítása

A citrusfélék xylellás betegsége (citrus variegated chlorosis, CVC): a citrusféléken a klorózis a legjellemzőbb tünet, amely a cinkhiányhoz hasonlít. Jellemzően csak 1-2 vastagabb ág mutatja a tüneteket. Később a fertőzés hatására a gyümölcsshéj megkeményedik, a gyümölcsméret és a cukortartalom is jelentősen csökken

Xylella fastidiosa - Károsítása

Az olajfa xylellás betegsége (olive quick decline syndrome (OQDS): az olajfán a gyors hajtáspusztulás a legjellemzőbb tünet, amit az ágak, majd az egész fa pusztulása követ.

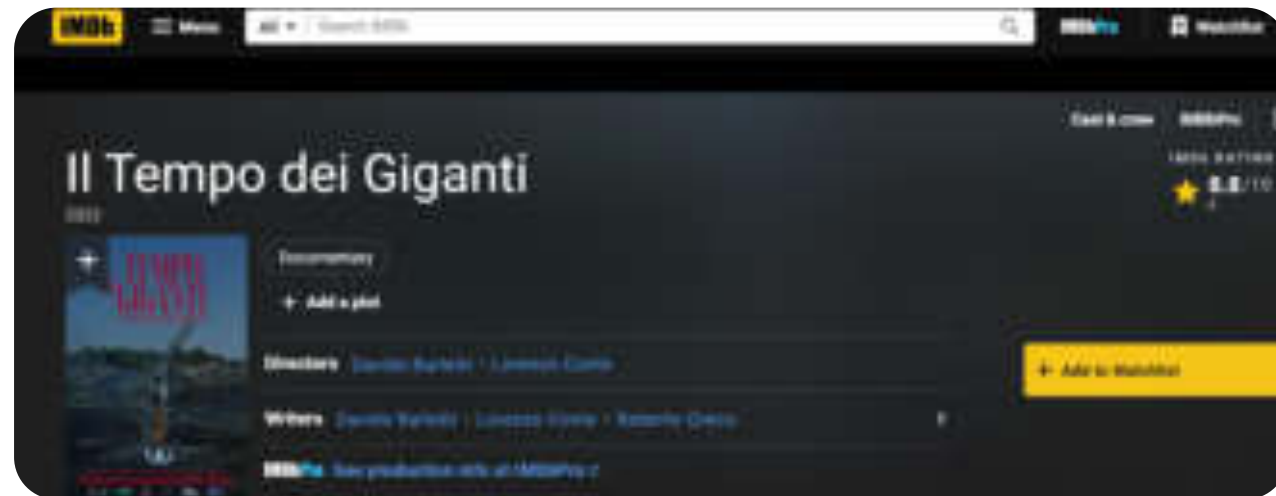
Érdekesség - Xylella film

Mercoledì 14 giugno alle 18.00
Cinema d'Azeglio (Parma)
Sezione aperta e gratuita

FILM **Il Tempo dei Giganti**
Un racconto umano e scientifico della devastazione della Xylella. Scoperto negli ultimi mesi di giugno.

DISATTITO **Scienza per proteggere le piante**
Con esperti dell'Istituto Europeo di Scienze Ambientali, CNR e Regione Emilia-Romagna.

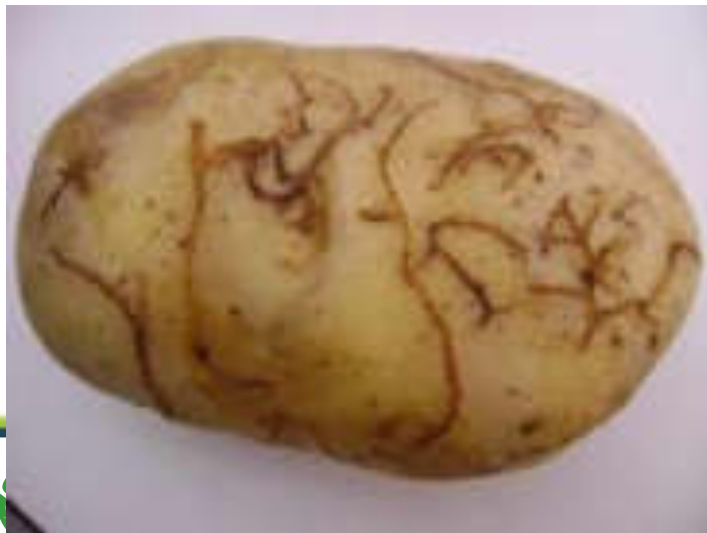
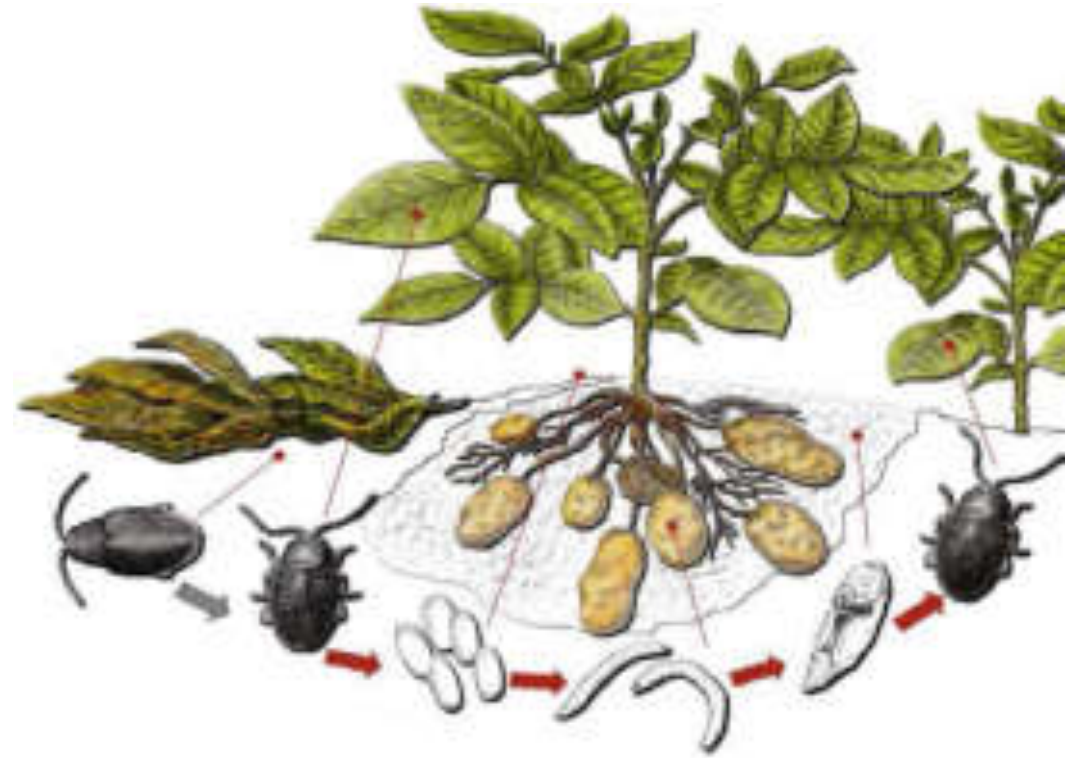
IMDb **Il Tempo dei Giganti**
2017
+ Add a plot
Director: **David Burstein** | **Luca Guadagnino**
Writers: **Luca Guadagnino** | **Luca Guadagnino** | **Katrina Cress**
+ Add to Watchlist

Ideiglenesen uniós zárlati károsítók

Ideiglenesen uniós zárlati károsítók

Burgonyabolhák - *Epitrix* spp.

Ideiglenesen uniós zárlati károsítók

Rózsarozetta vírus – *Rose rosette virus*

Kivörösödött
hajtások

Levéltorzulás,
vörösödés

Túlzott tövisesedés

Boszorkány seprű
/ rozetta

Levél
mozaikosság
és foltosság

Ideiglenesen uniós zárlati károsítók

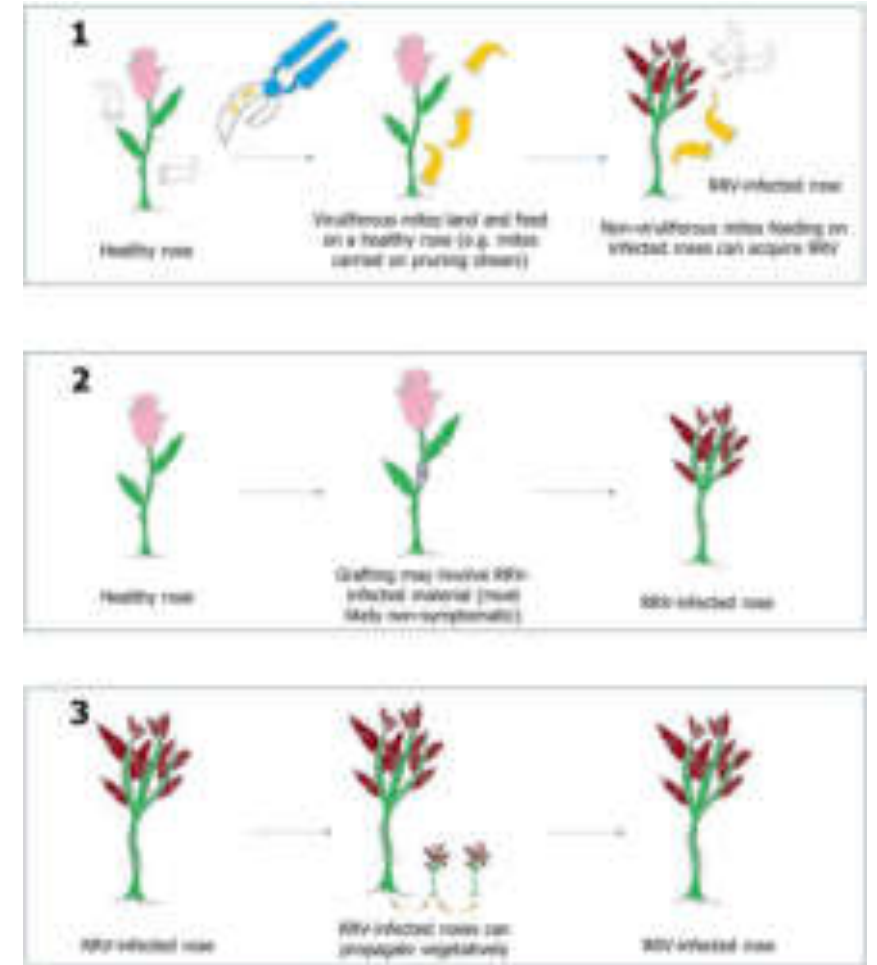
Rózsarozetta vírus – *Rose rosette virus*

Terjedése:

- Vektorával: *Phyllocoptes fructiphilus*

- Oltással
- Mechanikai eszközökön
- Rózsa vegetatív szaporodásával
- Talajban maradt fertőzött gyökérdarabok

Köszönöm a megtisztelő figyelmet!